

Η ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ*

του *Αλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου*

όμοτιμου Καθηγητού Παν. Αθηνών

ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Ἡ οἰκογένεια ὑποστηρίζουν ὅτι εἶναι τὸ κύτταρο τῆς κοινωνίας καὶ σύμφωνα μὲ τὰ παραδεδομένα ὁ γάμος συγκροτεῖ τὴν οἰκογένεια. Ἀκολουθώντας μάλιστα ἕναν ὀρισμὸ τοῦ ρωμαίου νομικοῦ Μοδεστίνου, ποὺ υἱοθετήθηκε ἀπὸ ἐκκλησιαστικούς καὶ κανονικούς συγγραφείς, *«γάμος ἐστὶ ἔνωσις ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, συγκλήρωσις τοῦ βίου παντός, θείου τε καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνία»*

Ἀπὸ ἀρχαιοτάτων, μάλιστα, χριστιανικῶν χρόνων ἡ Ἐκκλησία διὰ τοῦ πολιοῦ ἐπισκόπου Ἀντιοχείας Ἰγνατίου διεκήρυξε ὅτι αὐτὴν τὴν ἔνωσιν *«μετὰ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου δεῖ ποιεῖσθαι, ἵνα ὁ γάμος ἦ κατὰ Κύριον καὶ μὴ κατ' ἐπιθυμίαν»*. Ὁ ἐπίσκοπος ὡς προεστῶς τῆς εὐχαριστιακῆς συνάξεως, ὡς νυμφαγωγὸς εἰς Χριστὸν, ἔνωσε τὰ ζεύγη μὲ τὸν ἱερόν δεσμὸν τοῦ γάμου *«εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν»*, κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς Θ. Λειτουργίας καὶ τῆς μετοχῆς τους εἰς τὸ μυστήριον τῆς Θ. Εὐχαριστίας. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναίκα ἐνώνονταν εἰς σάρκα μίαν διὰ τῆς Θ. Εὐχαριστίας. Προηγεῖτο ἡ εὐχαριστιακὴ ἔνωσις καὶ σχέσις καὶ ἀκολουθοῦσε ἡ ὀλοκληρωμένη σχέσις τοῦ ἀνδρογύνου. Αὐτὰ γιὰ νὰ θέσουμε τὰ πράγματα στὴ σωστὴ τους προοπτικὴ καὶ τὴν ἐκκλησιολογικὴ βάση. Γιατί ὅπως μᾶς διδάσκει καὶ ὁ ἱερός Χρυσόστομος *«καὶ ἡ οἰκία ἐκκλησία ἐστὶ μικρὰ»*

ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Ἡ οἰκογένεια εἶναι μικρὴ Ἐκκλησία, δηλαδὴ ἀντιπροσωπεύει ἐν σμικρῷ τὴν Ἐκκλησία, τὴ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ. Μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια μπορεῖ νὰ ἰσχύει καὶ τὸ πρόσταγμα *«ἄς κάνουμε τὴν Ἐνορία μας μιὰ Οἰκογένεια»*.

* Εἰσήγησις στὸ 34^ο Ἱερατικὸ Συνέδριον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος πρὸς ὅλους τοὺς Πρεσβυτέρους καὶ Πρεσβυτέρες τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, τὴν Δευτέρα 25 Φεβρουαρίου 2013 μὲ γενικὸ θέμα: «Ἡ Χριστιανικὴ Οἰκογένεια». Πραγματοποιήθηκε στὸ Πνευματικὸ Κέντρο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Παρασκευῆς Νέας Ἀμπλιανῆς Λαμίας.

Ἄς πάρουμε ὅμως τὰ πράγματα μὲ τὴν σειρά καὶ ἄς δοῦμε πῶς ἡ οἰκογένεια γενικὰ μεταμορφώνεται σὲ Χριστιανικὴ Οἰκογένεια, ὅπου προσλαμβάνει ὡς μικρὴ ἐκκλησία τὰ χαρακτηριστικά της Μεγάλης Ἐκκλησίας. Αὐτὰ τὰ βρίσκουμε στὸ Σύμβολο τῆς πίστεως, στὸ ὁποῖο οἱ πιστοὶ ὁμολογοῦν ὅτι πιστεύουν εἰς Μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν. Ἐχοντας ἀπαγγεῖλει τὸ Πιστεύω κατὰ τὴ Θ. Λειτουργία, εἶναι ἕτοιμοι νὰ πραγματώσουν μετὰ τὴ Λειτουργία, στὴν καθημερινότητά τους, τὰ χαρακτηριστικά τῆς Μ. Ἐκκλησίας, δηλαδὴ τὴν ἐνότητα, τὴν ἀγιότητα, τὴν καθολικότητα, τὴν ἀποστολικότητα.

Ἐκκλησιολογικὴ προσέγγιση τοῦ γάμου

Ἡ ἀπόκτηση ἀπὸ τὴ μικρὴ Ἐκκλησία τῶν ἰδιοτήτων τῆς Ἐκκλησίας ἀναγγέλεται μακρὰ καὶ συνεχῆς· ἐπιθυμητὴ μὲν ἀλλὰ συγχρόνως καὶ δύσκολη νὰ πραγματοποιηθεῖ. Τὸ ὄν τῆς Ἐκκλησίας (ἡ ἐνότητα, ἡ ἀγιότητα, ἡ καθολικότητα καὶ ἡ ἀποστολικότητά της) ἐγείρεται σὲ δέον, γίνεσθαι τοῦ ζεύγους, τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας.

Ἡ ἐνότητα θὰ εἶναι ἡ πρώτη φροντίδα τοῦ ζεύγους· θεμελιώνεται πάνω στὴ βαθειὰ ἐνότητα Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἐνότητα τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἡ ἐνότητα αὐτὴ βρίσκει τὴν ἔκφρασή της στὸ λόγο «καὶ ἔσονταί οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν», ὅπου ἐπιτελεῖται ἡ ἐνσάρκωση τῆς ἀγάπης τοῦ ζεύγους. Ἡ «μία σὰρξ» πραγματοποιεῖται κατ' ἐξοχὴν ὅταν ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα συμμετέχουν στὸ μυστήριον τῆς ἐνσαρκώσεως τὸ ὁποῖο συντελεῖται στὴ Θεία Εὐχαριστία. Μόνο σ' ἓνα τέτοιο πλαίσιο εἶναι δυνατὸ νὰ σταθεῖ ἡ διδασκαλία περὶ μονογαμίας, περὶ τοῦ ἐνός καὶ ἀδιαλύτου γάμου.

Τὸ ζεῦγος ὅταν βρεῖ τὴν ἐνότητά του καὶ δημιουργήσῃ τὴν κοινωνία του, μπορεῖ νὰ ἀνοιχθεῖ πρὸς τὴν κοινωνία τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ νὰ γίνῃ κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὅποιος μὲ τὴν παρουσία Του θὰ θέσῃ σὲ κίνηση τὸν ἀνθρώπινο δυναμισμό τῶν ἀρετῶν. Τὸ ζεῦγος θὰ μπορέσῃ τότε νὰ φτάσῃ στὴν ἀγιότητα. Δὲν εἶναι ἄραγε ἀλήθεια ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀντλεῖ τὴν ἀγιότητά της ἀπὸ τὴ στενὴ ἐπαφή της μὲ τὸν Κύριον ὁ ὁποῖος τὴν ἀλλάσσει σὲ «μετα-μορφωμένο κόσμον»; Ἡ ἀγιότητα αὐτὴ τοῦ ζεύγους –ἢ μᾶλλον τὸ κάλεσμα αὐτὸ σὲ ἀγιότητα καὶ σὲ κοινωνία μὲ τὴν Ἁγία Τριάδα– δὲν μᾶς ἀποκαλύπτει τὴν πρόθεσιν τοῦ Θεοῦ νὰ

δημιουργήσει τὸν ἄνδρα καὶ τὴ γυναῖκα γιὰ νὰ ἐπικοινωνοῦν μὲ Αὐτὸν καὶ δὲν τοποθετεῖ τὸ γάμο ὡς ἅγιο ἅμα τῇ συστάσει τοῦ ἀπὸ τὸ Θεό; Σ' ἓνα τέτοιο πλαίσιο δὲν ὑφίσταται πλέον θέση γιὰ ὁποιαδήποτε δυσφήμιση τοῦ γάμου, ἀλλὰ ἀντίθετα τὸ καθετὶ συντελεῖ στὴ διακήρυξη τῆς ἀγιότητάς του.

Στὴ συνέχεια παρουσιάζει ἐνδιαφέρον νὰ ἐξετάσουμε τὴν καθολικὴ διάσταση τοῦ ζεύγους. Σὲ τί συνίσταται ἡ καθολικότητά του; Πρόκειται προφανῶς γιὰ μία ποιοτικὴ καθολικότητα (σομπο-ρνόστ), ὅπως ἄλλωστε κάθε καθολικότητα. Ἀπὸ τὸ γεγονός τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ στὸ μέσο τοῦ ζευγαριοῦ –κατὰ τὴν πατερι-κὴ ἐρμηνεία τοῦ χωρίου Ματθ. 18, 20- ἡ ἔνωσή του συνιστᾷ γεγονὸς ἀναφερόμενο στὴν Ἐκκλησία καὶ παρουσιάζει ἓνα μέρος ἀντὶ τοῦ ὅλου ποιοτικό. Τὸ ζεῦγος καλεῖται σύμφωνα μὲ αὐτὰ νὰ ζήσει τὴν ὁλότητα τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ καὶ συγχρόνως τὴν ὁλότητα τῆς ἔνωσης ἄνδρα–γυναίκα, τὸ πλήρωμα, τὸ ὅλον τῆς «πάντοτε καὶ πανταχοῦ καὶ ὑπὸ πάντων» τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν βιωθείσης κοινωνίας –ὅταν καὶ ἐφόσον βιώθηκε αὐτή– καὶ ν' ἀνοιχτεῖ στὴν κοινωνία ὅλων τῶν ζευγῶν.

Ὡς πρὸς τὴν τέταρτη διάσταση τῆς μικρῆς ἐκκλησίας, τὴν ἀποστολικότητα, τί μπορεῖ νὰ σημαίνει; Τὸ ζεῦγος καλεῖται νὰ γίνῃ ἀποστολικὸ στὴν ἀκολουθία τῶν ἀποστόλων, νὰ ἐξέλθῃ δηλαδή, καὶ νὰ πορευθεῖ πρὸς τοὺς ἄλλους γιὰ ν' ἀναγγεῖλει τὸ Εὐαγγέλιο. Αὐτὸ εἶναι δυνατὸ νὰ πραγματοποιηθεῖ ἐὰν θέσει σὲ ἐνέργεια τὸ χάρισμα τῆς ἀγάπης τὸ ὁποῖο ἔλαβε ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ τὸ ὁποῖο καθιστᾷ τὴν ἔνωση τοῦ ἄνδρα μὲ τὴ γυναῖκα μυστήριο ἀγάπης καὶ καθιστᾷ τὴν ἀγάπη τοῦ ζευγαριοῦ σύμβολο τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα.

Μὲ αὐτό, τὸ ζεῦγος πραγματοποιεῖ τὸν ἀπαράβατο ὄρο (conditio sine qua non) ἑνὸς ἀποστολικοῦ ὄντος, δηλαδή τὴν ἀγάπη. Ἐνα ἄλλο σημεῖο αὐτῆς τῆς ἀποστολικῆς λειτουργίας ὑπάρχει στὴ φροντίδα τοῦ ζεύγους νὰ διευρύνῃ τὴ μικρὴ του ἐκκλησία φθάνοντας ἔτσι στὴ μητρότητα καὶ τὴν πατρότητα.

Σίγουρα μποροῦμε, γιὰ μιὰ πιὸ συστηματικὴ ἀντιμετώπιση δυσκολιῶν καὶ προβλημάτων ποὺ προκύπτουν γιὰ τὸ γάμο καὶ τὴν οἰκογένεια, νὰ τὰ ἐντάξουμε στὶς τέσσερις διαστάσεις τῆς μικρῆς ἐκκλησίας στὶς ὁποῖες ἤδη ἀναφερθήκαμε (ἐνότητα, ἀγιότητα, καθολικότητα, ἀποστολικότητα). Δὲν θὰ τὸ ἐπιχειρήσω αὐτὴ τὴ στιγμή. Παραθέτω ἀπλῶς τίς σχετικὲς σελίδες (8 καὶ 9) ἀπὸ τὸ τεῦχος τῆς σειρᾶς

Γάμου Κοινωνία ἀρ. 2 τῶν Ἐκδόσεων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος, Λαμία 2012, Α.Μ. Σταυροπούλου, *Τὰ πρῶτα βήματα στὸ Γάμο: Δυσκολίες τῶν νέων ζευγαριῶν.*

Ἑνταξὶ στὶς διαστάσεις τῆς μικρῆς ἐκκλησίας

Ἐντοπίζοντας προβλήματα καὶ δυσκολίες ποὺ προκύπτουν γιὰ τὸ γάμο καὶ τὴν οἰκογένεια, θὰ ἦταν χρήσιμο νὰ τὰ ἐντάξουμε στὶς τέσσερις διαστάσεις τῆς μικρῆς ἐκκλησίας (ἐνότητα, ἀγιότητα, καθολικότητα, ἀποστολικότητα) γιὰ πιὸ συστηματικὴ ἀντιμετώπιση.

- Ἡ *ἐνότητα* ὑποφέρει ἀπὸ τὴν προϊούσα δυσφορία μεταξὺ τῶν συζύγων ποὺ μπορεῖ νὰ καταλήξει καὶ σὲ διαζύγιο καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν «διαδοχικὴ πολυγαμία» ὀφειλόμενη στὴν εὐκολία παροχῆς διαζυγίου. Τὴν ἐνότητα μπορεῖ νὰ ὑποσκάψει ἐπίσης, ἂν προωθηθεῖ μέσα σ' ἓνα πνεῦμα διεκδικήσεων καὶ ἀνταγωνισμοῦ, ἢ ἐφαρμογῆς τῆς ἀρχῆς ποὺ προβλέπεται ἀπὸ τὸ Σύνταγμα τῆς ἰσότητος τῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.
- Ἡ *ἀγιότητα*, ποὺ προάγεται μὲ τὴ συμμετοχὴ στὰ μυστήρια, μπορεῖ νὰ ἐμποδισθεῖ ἀπὸ τὴν ἀπομάκρυνση τῶν συζύγων ἀπὸ τὴν εὐχαριστιακὴ ζωὴ γιὰ διαφόρους λόγους (μεταξὺ ἄλλων ἐπειδὴ ἐφαρμόζουν τὴν ἀντισύλληψη καὶ ἀποφεύγουν τὴν τεκνογονία ἢ μᾶλλον τὴν πολυτεκνία). Ἡ καλλιέργεια τῆς ιδέας ὅτι ἓνας γάμος μπορεῖ νὰ τελεῖται ἔξω ἀπὸ κάθε θρησκευτικὴ ἀναφορὰ ἀπομακρύνει ὀλοένα καὶ περισσότερο τὸ γάμο ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς Ἐκκλησίας ποὺ εἶναι τὸ ἐργαστήριό τῆς ἀγιότητος.
- Ἡ *καθολικότητα* ἢ ὁποία συνίσταται στὴ δυνατότητα ποὺ εἶναι δοσμένη στὸ κάθε ζευγάρι νὰ ζήσει ἐδῶ καὶ τώρα τὸ πλήρωμα τῆς κοινωνίας ἀνάμεσα σ' ἓναν ἄνδρα καὶ σὲ μία γυναῖκα, ἀπειλεῖται ἀπὸ τὸν πειρασμό, τὸ συγκεκριμένο ζευγάρι νὰ ἀναλάβει μόνο μερικὴ δέσμευση ἢ ἀκόμη νὰ ἀναζητήσῃ μία κάποια συμπλήρωση στὴ συζυγικὴ τοῦ ζωὴ μὲ ὀρισμένες φευγαλέες ἢ λίγο πολὺ παρατεταμένες ἀποκλίσεις. Ἡ σύγκρουση μεταξὺ τῶν γενεῶν περιλαμβάνεται στὰ προβλήματα αὐτῆς τῆς διάστασης ποὺ δημιουργοῦν ἓνα εἶδος ρωγμῆς στὴ γενεαλογικὴ συνέχεια καὶ καθιστοῦν δυσκολότερο ἐπίσης τὸ ἀνοιγμὰ πρὸς τὴν κοινότητα τῶν ἐγγάμων ἀγίων.
- Οἱ δυσκολίες ποὺ θίγουν τὴν *ἀποστολικότητα* συνίστανται στὴν ἔλλειψη ἀγάπης, ποὺ μία ἐκδήλωσή της θὰ μπορούσαμε νὰ δοῦμε στὸ κλείσιμο τοῦ ζευγαριοῦ ἔναντι τοῦ πλησίον καὶ ἰδιαίτερα ἔναντι τῶν παιδιῶν ποὺ καλεῖται νὰ ὑποδεχθεῖ. Τὸ κοινωνικὸ καὶ οἰκονομικὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι πολλὲς φορὲς ἀνασταλτικὸ γιὰ τέτοια ἀνοίγματα.

Μὲ τὸν τρόπο ποὺ μιλήσαμε πιὸ πάνω δώσαμε ἓνα διάγραμμα τοῦ γενικότερου κλίματος ποὺ ἐπικρατεῖ σήμερα καὶ πόσο αὐτὸ ἐπηρεάζει ἢ μπορεῖ νὰ ἐπηρεάσει καὶ τὰ νέα ζευγάρια στὴν πορεία τους μέσα στὸ γάμο καὶ νὰ δυσκολέψει τὰ πρῶτα τους βήματα. Γιατί πράγματι, ἡ ζωὴ τοῦ γάμου εἶναι μία πορεία σ' ἓνα δρόμο ποὺ δὲν εἶναι ἐκ

τῶν προτέρων χαραγμένος. Υίοθετώντας τὴ φράση ἑνὸς ξένου φιλοσόφου θὰ μπορούσα νὰ ὑποστηρίξω ὅτι δὲν εἶναι εὐκόλος ὁ δρόμος, οὔτε πάλι ὅτι εἶναι δρόμος δύσκολος· περισσότερο διατεινόταν ὅτι «τὸ δύσκολο εἶναι ὁ δρόμος». Αὐτὸ ταιριάζει μὲ ἐκεῖνο ποῦ ἓνας δικός μας ἀρχαῖος σοφιστής, ὁ Ἀντιφών, ἔλεγε ὅτι «ὁ γάμος γιὰ τοὺς ἀνθρώπους εἶναι μέγας ἀγώνας». Κι αὐτὸ ὄχι γιὰ νὰ σᾶς ἀπογοητεύσω ἀλλὰ γιὰ νὰ κινήσω τὴ δημιουργικότητά σας ὥστε ὁ γάμος σας νὰ ἀποτελέσει ἕνα ἀληθινὸ καλλιτέχνημα.

Θὰ ἠθελα, ὅμως, νὰ προχωρήσω μὲ τὴν ἀκόλουθη σκέψη: Ἡ ἐκκλησιολογικὴ βάση τῆς Οἰκογένειας ἀκόμη καὶ ὅταν βρῖσκει ἐπικριτές της τροφοδοτεῖ τὴν σκέψη μας **μὲ ἕνα οἰκογενειακὸ-ἐκκλησιολογικὸ μοντέλο**, ποῦ τὸ ἀναλύω εὐθύς ἀμέσως¹.

Ἡ Ἐκκλησία, ὅταν χαρακτηρίζει τὴν οἰκογένεια ὡς μικρὴ ἐκκλησία ἐπιφυλάσσει γιὰ τὸν ἑαυτὸ της τὸ ρόλο τῆς μεγάλης οἰκογένειας. Εἴτε τὸ θέλουμε εἴτε ὄχι τὸ ἐκκλησιολογικὸ μοντέλο εἶναι «οἰκογενειακὸ-οἰκογενειοκρατικόν».

Ὁ Θεὸς εἶναι Πατέρας· Υἱὸς εἶναι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ· ἡ Ἐκκλησία χαρακτηρίζεται ὡς «Μήτηρ Ἐκκλησία». Ἡ Παναγία μας δὲν εἶναι μόνο Μητέρα τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ καὶ μητέρα ὄλων μας. Ὁ ἱερεὺς χαρακτηρίζεται ὡς πατήρ, ἢ ἡγουμένη ὡς μητέρα καὶ ἢ πρεσβυτέρα καλεῖται στὴ Ρωσία μητερούλα.

Βρισκόμαστε, πράγματι, μπροστά σ' ἕναν «οἰκογενειακὸ ἀστερισμό» ὅταν θελήσουμε νὰ περιγράψουμε τίς μεταξὺ τῶν χριστιανῶν σχέσεις μέσα στὴν Ἐκκλησία. Ἐξάλλου, ὄχι τυχαῖα καλούμεθα ἀδελφοί καὶ ἀδελφές ἐν Χριστῷ, μὲ πρωτότοκο ἀδελφὸ τὸν ἴδιο τὸν Κύριο, ὁ ὁποῖος, ὡς ὁδὸς μᾶς ὁδηγεῖ πρὸς τὸν Πατέρα. «Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ» (Ἰωάννου 14, 6). Ἔτσι ἐντασσόμαστε ὅλοι στὴ μεγάλη οἰκογένεια τοῦ Θεοῦ ἐναλλασσόμενοι σὲ ποικίλους καὶ διαφόρους οἰκογενειακοὺς ρόλους.

Μοναδικὸ μας μέλημα εἶναι νὰ κάνουμε τὸ θέλημα τοῦ Πατέρα, ποῦ συνιστᾷ προϋπόθεση αὐτῆς τῆς μεγάλης ἐνταξης. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μᾶς εἶπε: «ὅστις γάρ ἂν ποιῆσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτὸς μου ἀδελφός καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν» (Ματθαίου 12, 50).

¹ Θὰ ἔλεγα ὅμως ὅτι ὡς χριστιανικὸ μοντέλο μπορεῖ νὰ συναντᾷ καὶ ἕναν κοινὸ παρονομαστὴ συμφωνίας καὶ σὲ συγγενεῖς ὁμολογίες, ποῦ ὁμολογοῦν τὴν πίστη τους στὴν Ἐκκλησία μὲ καταβολὲς ἀρχαιοχριστιανικῆς. Θὰ ἦταν μία πρόταση γιὰ κοινὴ χριστιανικὴ συμβίωση σὲ μικτὰ ζεύγη.

Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς μᾶς διαβεβαιώνει: «*κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς, καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει Κύριος παντοκράτωρ*» (Β΄ Κορ. 6, 17-18).

ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Ὁρθόδοξη πνευματικὴ ζωὴ καὶ γάμος

Ἡ κοινωνία τῶν φύλων μέσα στό γάμο συνιστᾶ θεόδοτη πραγματικότητα ἱκανή νά ἀνταποκριθεῖ στό σχέδιο ζωῆς τοῦ Θεοῦ γιὰ τόν ἄνθρωπο καί νά ταιριάξουν τά φύλα μ' αὐτό τά δικά τους σχέδια.

Στό σχέδιο αὐτό περιλαμβάνεται ἡ ἔνταξη τοῦ γάμου μέσῳ τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου στό μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον, ὁ γάμος, τόν ὁποῖον ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἀποκαλεῖ «*μικρὴ Ἐκκλησία*», ἀναπτύσσεται καὶ ἀυξάνει μέσα στή ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας πού ζωοποιεῖται ἀπὸ τό Ἅγιο Πνεῦμα. Μιλώντας γιὰ ὀρθόδοξη πνευματικὴ ζωὴ στή συνάφειά της μέ τόν γάμο δέν ἐννοοῦμε τίποτε περισσότερο ἢ τίποτε λιγότερο ἀπὸ τό γάμο ἔτσι ὅπως αὐτός προσκαλεῖται νά ζήσει μέσα στήν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία μας, γιὰ νά ζήσει, νά χαίρεται καὶ νά περισσεύει. Θά ἔλεγα ὅτι ἡ ὀρθόδοξη πνευματικὴ ζωὴ εἶναι ἐγγύηση, ὁ ἀρραβῶνας, δηλαδή, γιὰ νά ζήσει ὁ γάμος. Πνευματικὴ ζωὴ εἶναι ἡ ζωὴ πού τὴ ζοῦμε ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, κατενώπιον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὰ πλαίσια τῆς Ἐκκλησίας. Τό Ἅγιο Πνεῦμα περιβάλλει μέ τὴ δύναμή Του καὶ τὴ χάρη Του κάθε γαμήλια ἀνθρώπινη σχέση πού δεσμεύεται «*εἰς Χριστόν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν*» (Ἐφεσίους 5, 32). Μεταμορφώνει καὶ μεταβάλλει τὴ σχέση ἀνδρα-γυναίκας σέ μικρὴ ἐκκλησία. Ἀνοίγει αὐτὴ τὴ μικρὴ ἐκκλησία στίς διαστάσεις τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ παρέχει στοὺς συζύγους «*ἀγάπην τελείαν*».

Ἐκεῖνο πού ἔχει σημασία εἶναι ὅτι μέ τὴν ἐκκλησιολογικὴ καὶ ἀγιοπνευματικὴ προοπτικὴ πού ἀναφέραμε, ὁ γάμος εἰσέρχεται σέ μία δυναμικὴ πορεία, διαγράφοντας μία τροχιά πού δέν εἶναι ἐκ τῶν προτέρων προδιαγεγραμμένη. Κινεῖται σέ δρόμους πού ἐξαρτῶνται σέ ἓνα μεγάλο βαθμὸ ἀπὸ τοὺς ἴδιους γιὰ νά τοὺς χαράξουν καὶ νά τοὺς βαδίσουν «*ῶμο τόν ῶμο οἱ δύο μαζί ἀντέχο-ντας τό βάρος ἀπὸ τά μελλούμενα*» καθὼς λέει καὶ ὁ ποιητής. Δέν κλείνονται σ' ἓνα μονοδιάστατο σύμπαν. Ὁ γάμος εἶναι γήινη πραγματικότητα καὶ μυστήριον σωτηρίας, στό μέτρο πού ὑπηρετεῖ τὴν σῶα καὶ ἀβλαβῆ ἐπάνοδο

στούς κόλπους του Θεού Πατέρα, όλων εκείνων που εισήλθαν στο στενό δρόμο που οδηγεί στη σωτηρία.

Ο δρόμος της ορθόδοξης πνευματικής ζωής μέσα στο γάμο είναι δρόμος τῶν ταπεινῶν· ἀσθενεῖς καί ὀδοιπόροι βαδίζουν τόν χλιοβαδισμένο αὐτό δρόμο πού δέν παύει ὅμως νά περιλαμβάνει χαρακτηριστικά τῆς κατά παράδοσιν ορθόδοξης πνευματικῆς ζωῆς, νά εἶναι θεοβάδιστος καί νά διατηρεῖ τήν ἄρρητη ὁμορφιά μιᾶς φιλοκαλικῆς προσεγγίσεως τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ κόσμου. Διατηρεῖ ὅλες ἐκεῖνες τίς πλευρές πού συγκροτοῦν τήν ορθόδοξη πνευματική ζωή : τή λειτουργική, δηλαδή, πλευρά, τή μυστική, τήν ἀσκητική καί τήν ἐσχατολογική.

Τέσσερις οὐσιώδεις πλευρές

- Κατ' ἐξοχήν χῶρος καί χρόνος τῆς πνευματικῆς ζωῆς εἶναι ἡ ἴδια ἡ ζωή τῆς Ἐκκλησίας, ὁ καθημερινός (νυχθήμερος), ἐβδομαδιαῖος, μηνιαῖος, ἐτήσιος λειτουργικός Της κύκλος, ἐν τόπῳ καί χρόνῳ. Ὁ χρόνος ἀγιάζεται, γίνεται καιρός, εὐκαιρία σωτηρίας. Ὁ γάμος ζυμώνεται μέσα σ' αὐτήν τή ζωή, ἡ οἰκία εἶναι καί γίνεται μικρὴ ἐκκλησία. Τίποτε βέβαια δέν γίνεται αὐτόματα οὔτε εἶναι αὐτονόητο. Πολλά ζευγάρια, ἀποκομμένα ἀπὸ τίς ρίζες μιᾶς θρησκευτικῆς ζωῆς ἀγνοοῦν στήν οὐσία του τόν οικογενειακό λειτουργικό κύκλο καί βρίσκονται σέ μεγάλη σύγχυση ἀδυνατώντας νά συζεύξουν δυναμικά τήν ἔγγαμη μέ τήν ορθόδοξη πνευματική ζωή. Πόσες ἀλήθεια οἰκογένειες συνηθίζουν ἀκόμα νά ἐνεργοῦν τυπικές μορφές παραδοσιακῆς θρησκευτικῆς ζωῆς; Ν' ἀνάβουν τό καντήλι, νά θυμιατίζουν τό Σάββατο ἢ τίς παραμονές μεγάλων ἑορτῶν ἢ νά ζυμώνουν πρόσφορο; Ἡ προετοιμασία ὅμως τῆς «προσφορᾶς» εἶναι «λειτουργία πρὶν ἀπὸ τή λειτουργία» σέ ἀναλογία αὐτοῦ πού ἀποκαλεῖται «λειτουργία μετὰ τή λειτουργία». Ἐκεῖ γίνεται ἑνός ἄλλου εἶδους σύναξη, προσευχή γιά ὅλους ἐκείνους πού θά καταγράψει στίς στήλες ὑπὲρ ὑγείας καί ὑπὲρ ἀναπαύσεως, τούς μισοῦντας καί τούς ἀγαπώντας ἡμᾶς.

- Μαθαίνουμε νά προσεγγίζουμε τά πράγματα μ' ἕναν ἄλλον τρόπο καί «ὁ κρυπτός τῆς καρδίας ἄνθρωπος» (Α' Πέτρου 3, 4) ν' ἀνακαλύπτει μυστικά καί ἀπόκρυφα πράγματα -πού λίγο πρὶν τοῦ ἦσαν κρυμμένα- καί νά γεύεται καρπούς γλυκούς καί νά μυρίζει ἄνθη μυρίπνοα μέσα στήν καθημερινή του τύρβη καί τά ἀποπνικτικά νέφη τῆς ζωῆς τῶν πόλεων. Νά

ἐπικαλεῖται τό ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ στίς πιό «ἄσχετες» στιγμές τῆς ζωῆς του. Ἄσχετες μέ τόν Ἰησοῦ γιατί εἶχε πιστέψει ὅτι τά «πράγματα» δέν μποροῦν νά ἔλθουν σέ σχέση μ' Αὐτόν. Ἡ μυστική προσέγγιση τῆς πνευματικῆς ζωῆς μᾶς κάνει προσιτή τήν ἀθέατη πλευρά καί λαμβάνουμε ὀλοκληρωμένη ἀντίληψη τῶν πραγμάτων, ὅσο βέβαια εἶναι αὐτό δυνατό, καί ἐπιτυγχάνουμε ἔτσι τήν ἐνότητα τοῦ ἑαυτοῦ μας, τῶν ἄλλων, τοῦ κόσμου, τοῦ Θεοῦ. Ὅλα κοινωνοῦν καί ἐπικοινωνοῦν, τά διεστώτα γίνονται ἕνα.

- Ὅλα αὐτά, βέβαια, δέν γίνονται εὐκόλα. Καί ἡ προσευχή χρειάζεται ἀσκηση. Ὅσο καί οἱ ἀρετές νά εἶναι καρπός τοῦ Πνεύματος (πρβλ. Γαλάτας 5,22) ἀπαιτεῖται καί ἡ δική μας συνεργία, νά κινηθεῖ καί ὁ ἀνθρώπινος μηχανισμός τῶν ἀρετῶν. Τά πάθη δέν ἀντιμετωπίζονται μέ τήν ἀδιαφορία καί οἱ ἐπιθυμίες ὄχι βέβαια μέ τό νά ἐνδίδεις. Ἀπαιτεῖται ἀσκηση ὑπό καθοδήγηση σοφοῦ πνευματικοῦ πατέρα γιά νά μπορέσουμε νά ἐνσαρκώσουμε τήν πνευματική ζωή στίς συνθήκες τῆς καθημερινῆς μας ζωῆς καί στόν προσωπικό καί οἰκογενειακό ρυθμό τοῦ σπιτιοῦ μας. Ἐρωτή-ματα τοῦ τύπου «πῶς νά νηστεύουμε», «πῶς ν' ἀγρυπνήσουμε», «πῶς νά προσευχηθοῦμε» προβάλλονται ἄμεσα καί μέ τρόπο ἐπείγοντα.

Δίπλα σ' αὐτά πλανᾶται ἕνα βαθύτερο ἐρώτημα πού θέτουν συνήθως οἱ ἔγγαμοι. Διερωτῶνται συχνά, ἂν, ὄντες ἔγγαμοι, μποροῦν νά προσεγγίσουν τή χριστιανική τελειότητα καί νά προχωρήσουν ἀνεμπόδιστα στήν πνευματική τους ζωή. Ὑπάρχει ἄραγε ἕνα «ἴδιον» ὀρθόδοξης πνευματικῆς ζωῆς γιά τούς ἐγγάμους ἢ ἡ πνευματική τους ζωή χαλκεύεται τελικά πάνω σέ ξένα πρότυπα μέ κίνδυνο νά ἀλλοτριωθεῖ;

Ἡ ὀρθόδοξη πνευματική ζωή εἶναι τελικά μονότροπη; Εἶναι, δηλαδή, ἡ μοναχική πνευματική ζωή (δηλαδή τῶν μοναχῶν) μοναδικός τρόπος ὑπάρξεως καί πνευματικῆς βιοτῆς, τό ὑπόδειγμα γιά ὄλους, μοναχούς, κληρικούς, λαϊκούς, ἔγγαμους, κοσμικούς; Ἡ εἶναι μέν ἡ ὀρθόδοξη πνευματική ζωή μονότροπη, στό μέτρο, ὅμως, πού εἶναι ἀσκητική, ἀφήνοντας εὐρέα περιθώρια ποικιλίας στή ζωή τῆς ἀσκήσεως καί «ἀσκεῖται» ἀνάλογα μέ τήν κατάσταση ἢ τή θέση ἢ τό σχῆμα ζωῆς στό ὁποῖο βρίσκεται ὁ καθένας μας -μοναχός, κληρικός, λαϊκός-, στό τέλος, δηλαδή, πολύτροπη;

Ποιά θέση θά εἶχαν ἐπί παραδείγματι στή ζωή τῶν ἐγγάμων οἱ μοναχικοί ὄρκοι, εὐχές, ὑποσχέσεις, οἱ φερόμενες ὡς εὐαγγελικές συμβουλές (ἡ παρθενία, ἡ ἀκτημοσύνη καί ἡ ὑπακοή); Θά ἦταν δυνατό ὁ

σημερινός ἔγγαμος χριστιανός νά συμμορφωθεῖ καί νά ἐνεργοποιήσῃ στή συζυγική του ζωή τό πνεῦμα καί τίς ἀρχές αὐτῆς τῆς τριπλῆς εὐχῆς (ὁμολογίας) ἐπέκεινα τῶν συγκε-κριμένων τους μορφῶν πού ἔλαβαν ἢ λαμβάνουν στή μοναχική ζωή; Αὐτό θά ἦταν πράγματι μιᾶ πρόκληση γιά τούς ἔγγαμους. Γιατί ἔτσι θά ἦταν ὑποχρεωμένοι κατά κάποιον τρόπο νά ὀδηγηθοῦν στήν καρδιά καί τήν οὐσία τοῦ προβλήματος, ἄν ἀναλογισθοῦμε ὅτι οἱ εὐαγγελικές αὐτές συμβουλές ὡς σωφροσύνη, πτωχεία, ταπεινωση (ἐκκοπή τοῦ ἰδίου θελήματος) εἶναι ἀπαντήσεις πού υἰοθέτησαν οἱ μοναχοί ἀπό τήν ἀρχή συμμορφούμενοι πρός τίς ἀπαντήσεις πού ἔδωσε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος στούς πειρασμούς - προκλήσεις τοῦ Σατανᾶ στήν ἔρημο (βλ. Ματθαίου 4, 1-11 καί Λουκᾶ 4, 1-13).

Ὡς ἐκ τούτου ὅλοι εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά δώσουμε μιάν ἀπάντηση εἴτε εἴμαστε μοναχοί εἴτε ἔγγαμοι, καθότι ὁ Κύριος εἶναι τό πρότυπο γιά ὅλους τούς χριστιανούς. Ὅπωςδήποτε ἡ μίμηση ἢ ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἰησοῦ γίνεται ἐξατομικευμένα καί ποικίλλει ἀπό ἄτομο σέ ἄτομο, ἀπό ομάδα σέ ομάδα καί διαφοροποιεῖται ἀνάλογα μέ τίς καταστάσεις ἢ τά σχήματα ζωῆς στά ὁποῖα ἀναστρεφόμαστε.

- Γιά τή διαφοροποίηση ὅμως αὐτή ἀπαιτεῖται πολλαπλή διάκριση καί ἐγρήγορη. Χρειάζεται μάλιστα νά ληφθεῖ ὑπόψη τό σχέδιο ζωῆς πού ἔχουν θέσει πρός ἐφαρμογή οἱ ἴδιοι οἱ ἔγγαμοι, ὅταν ἄρχισαν τήν κοινή τους ζωή, μέ τελική προοπτική τήν Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. Ὑπό τό πρῶτο μάλιστα αὐτό, ὅλες οἱ πτυχές τῆς ἔγγαμης ζωῆς, κοινωνικές, οικονομικές, βιολογικές, ἐρωτικές κ.λπ. καθαγιάζονται μέν στήν πληρότητά τους μέσα στό γάμο, παράλληλα ὅμως ἐπισημαίνονται οἱ δυνατότητες, τά ὅρια καί ἡ σχετικότητά τους. Σέ πολλές περιπτώσεις οἱ ἔγγαμοι ζοῦν ἤδη ἀπό τώρα τήν ἐσχατολογική διάσταση τοῦ γάμου τους στήν ὑπέρβασή του στή Βασιλεία. «Ἐν γάρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν οὔτε ἐγκαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι Θεοῦ ἐν οὐρανῶ εἶσι» (Ματθαίου 22, 30).

«Ἐφημεροποίηση» τοῦ αἰωνίου

Τελικά, εἶναι δυνατή ἡ πραγμάτωση ὅλων αὐτῶν πού ἀναφέρθηκαν ἢ κινδυνεύουν νά μὴν ἔχουν ἀπήχηση στήν πραγματικότητα τῆς καθημερινῆς ζωῆς; Πῶς νά ὑπερβεῖ κάποιος τίς καθημερινές δυσκολίες, τίς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες πού διαπιστώνει κανεὶς ἐντονότερες μέσα στό γάμο, τίς συνθήκες τῆς σύγχρονης ζωῆς πού

δέν επιτρέπουν ν' αφιερώσουμε τόν ανάλογο χρόνο στην ὀρθόδοξη πνευματική ζωή;

Στίς ἀντιρρήσεις καί ἀμφιβολίες πού εὐλόγα ἐγείρονται μπορεῖ νά βοηθήσει ἡ σκέψη ὅτι οἱ ὑψηλές αὐτές θεωρήσεις πραγματώνονται μέσα στην καθημερινότητα, στό ἐφήμερο. Θά τολμοῦσα νά τήν χαρακτηρίσω ὡς τήν «ἐφημερομοίηση» τοῦ αἰωνίου.

Δέν ἀποκόπτομαι, δηλαδή, ἀπό τίς συνήθειες μέριμνες τῆς ζωῆς μου, ἀλλά τίς βιώνω μέ τήν προοπτική τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στή ζωή μου. Ὅταν ἀσχολοῦμαι μέ τά παιδιά, μέ τό μαγεῖρεμα, μέ τήν ἐργασία μου στό σπίτι, στό γραφεῖο, στό ἐργοστάσιο δέν «σχολάζω» ἀπό τήν ἐπαφή μου μέ τόν Κύριο. Εἶμαι μαζί Του, εἶναι μαζί μου. Αὐτό δέν εἶναι πάντοτε εὐκόλο ὅταν πρόκειται γιά τήν πνευματική ζωή ὀλόκληρης τῆς οἰκογένειας, συλλογικά. Μπορεῖ νά ὑπάρχουν ἀντιθέσεις μέ τή σύζυγο, μέ τά παιδιά, ὅταν μάλιστα εἶναι τοῦ «ἀντιθέτου» φρονήματος εἰρωνεύονται καί ὁ ἀγώνας μας φαίνεται χαμένος.

Ἐδῶ ἀπαιτεῖται ἕνας ἐπιδέξιος χειρισμός. Ἡ ὑπομονή νά ἀντικαταστήσει τήν ἐπιμονή, ἡ ὑποβολή τήν ἐπιβολή, ἡ ἀπόκρυψη στό ταμεῖο τή φανέρωση τῆς ἐσωτερικῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἐδῶ θά ἐργασθεῖ «ὁ κρυπτός τῆς καρδίας ἄνθρωπος» νά φέρει σέ φῶς τούς καρπούς καί τά χαρίσματα τοῦ Πνεύματος.

Αὐτό, ὅμως, θά γίνει σιγά - σιγά. Θά ἀρκεσθοῦμε στόν «ἄρτον ἡμῶν τόν ἐπιούσιον» κατά τήν ὑπόδειξη τοῦ Κυρίου. Δέν γίνονται ὅλα διά μιᾶς. Ὁ γάμος μπορεῖ ἴσως νά σχεδιάζεται ἅπαξ διά παντός, ἀλλ' ἐκτελεῖται ἐφ' ὄρου ζωῆς. Εἶναι «δρόμος μετ' ἐμποδίων», «ἀνώμαλος» ἂν θέλετε καί «ἀντοχῆς», ὄχι «ταχύτη-τος». Ἐμεῖς θέλουμε νά γίνουμε πρωταθλητές σέ ὅλα τά ἐπίπεδα, σέ ὅλες τίς διαστάσεις τοῦ γάμου ἀπό τήν πρώτη κιόλας ἡμέρα ἤ καί τήν πρώτη νύχτα τοῦ γάμου. Τό νά θεωροῦμε ἔτσι τά πράγματα θά ἦταν βασικό μας λάθος. Αὐτά δέν κατορθώνονται γρήγορα. Θά θέσεις ἐνδιάμεσους στόχους. Θά φθάνεις σέ τέλη (σκοπούς) πού δέν θά εἶναι τά τέλη τῆς ζωῆς σου, ἀλλά ἀτέλεστα τέλη. Ἡ τελειότητά σου θά εἶναι ἀτέλεστη. Θά βαδίζεις πρὸς τήν τελειότητα καί θά ἀναφωνεῖς: «Αὕτη οὖν ἡ τελεία τῶν τελείων ἀτέλεστος τελειότης» (Ἰωάννης τῆς Κλίμακος).

Θά πρέπει ἀκόμα, μέ τήν ἄσκηση τῆς αὐτογνωσίας ὑπό τήν καθοδήγηση σοφοῦ πνευματικοῦ πατέρα καί γέροντα νά λάβεις ἐμπειρία τῆς πνευματικῆς ζωῆς καί νά μάθεις νά διακρίνεις τά ὅρια καί τά τάλαντά

σου. Πόσα ἔχεις καί τί κάνεις τελικά μ' αὐτά; Για νά μὴν ἀπογοητεύεσαι συνέχεια, γιά νά μὴ θέτεις ἀκατόρθωτους στόχους πού δέν τούς φθάνεις ποτέ. Γιατί ἔτσι φθάνεις σέ ἀπόγνωση καί ἀπελπίζεσαι. Ἡ ἀπελπισία εἶναι ὁ πιό κακός σύμβουλος.

Τό ἴδιο μπορεῖ νά συμβεῖ καί στίς πιό οἰκειές καί στενές σχέσεις τοῦ ἀνδρογύνου. Ἐκεῖ εἶναι δυνατό νά μᾶς περιμένουν ποκίλες δυσκολίες, πικρίες καί ἀπογοητεύσεις. Ἡ βαθειά αὐτή ἐσωτερική του ζωή γεμίζει τό ζευγάρι μέ ὑψηλή προσμονή καί μεγάλες προσδοκίες. Πολλές φορές ὁμως ἐδῶ δρέπει πικρούς καρπούς, γεύεται πικρό ψωμί.

Γιατί, σ' αὐτόν ἐδῶ ἀκριβῶς τό χῶρο ἔχουμε ἔκρηξη ποικίλων καί πολυωνύμων δυνάμεων, πού ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νά παραμείνουν αὐτόνομες, ἀνένταχτες, καί νά δροῦν ἔτσι ἄσκοπα καί καταστροφικά. Δυνάμεις πού εἶναι δυνατόν νά μᾶς μπερδέψουν. Δυνάμεις πού πιστεύουμε ὅτι θά μπορέσουμε νά τίς τακτοποιήσουμε, νά τίς διοχετεύσουμε στηριζόμενοι στίς δικές μας δυνατότητες ἐνῶ ἀπαιτεῖται μία δυναμική πλαισίωσή τους.

Πολλές φορές κάνουμε τό μοιραῖο σφᾶλμα αὐτή τήν οἰκεία πτυχή τῆς συζυγικῆς μας ζωῆς νά τήν ἀποσύρουμε ἀπό τό βλέμμα τοῦ Θεοῦ, νά τή ζοῦμε ἀπόκρυφα, νά ξεχνᾶμε ὅτι οἱ σύζυγοι «ὅταν συνίωσιν οὐκ εἰκόνα ἄψυχον, οὐδέ εἰκόνα τινός τῶν ἐπί τῆς γῆς, ἀλλ' αὐτοῦ ποιοῦντες τοῦ Θεοῦ»²· νά μὴν ἐπικαλούμεθα τό ὄνομα καί τή βοήθειά Του γιά τήν «ὁμόνοια ψυχῶν καί σωμάτων». Ἡ Ἐκκλησία μας ὁμως προσευχήθηκε καί εὐχήθηκε κατά τήν ἀκολουθία τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου γι' αὐτήν ἀκριβῶς τήν «ὁμόνοια». Για τήν ἀκολουθία τοῦ γάμου θά προσθέσουμε κάποιες σκέψεις μας λίγο μετά.

Ὅλες αὐτές οἱ δυνάμεις γιά τίς ὁποῖες κάναμε λόγο, εἶναι ἀλήθεια ὅτι θέλουν μία μεταμόρφωση χωρίς ὁμως νά χάσουν τόν χαρακτήρα τους. Μεταμόρφωση μέσα ἀπό τό πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, μέσα ἀπό τό πνεῦμα τῆς προσευχῆς. Ἡ ὁμόνοια δέν εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν δικῶν μας μόνο δυνάμεων, κι αὐτές οἱ δυνάμεις ἄλλωστε δέν ἀνήκουν μόνο σ' ἐμᾶς. Χρειάζονται μία ὑλικοπνευματική, ψυχοσωματική μεταμόρφωση καί ἀναγέννηση. Εἶναι αὐτό πού τόσο ἐπιτυχημένα ἐκφράζει ἡ εὐχή μετά τόν καθαγιασμό τῶν τιμίων δώρων στή Λειτουργία τοῦ Μ. Βασιλείου: «Κύριε, τάς συζυγίας αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ καί ὁμονοίᾳ διατήρησον».

² Ἰω. Χρυσοστόμου, εἰς Κολοσσαεῖς ὁμιλία 12, 5 PG 62, 387.

Τό μέγα αὐτό μυστικό τό εἶχε ὑποδείξει ὁ ἄγγελος Ραφαήλ (Αζαρίας) στόν Τωβία, ὅταν ἐπρόκειτο νά συναντήσουν τή Σάρρα, τή μέλλουσα γυναίκα του: «Πρὶν τήν πλησιάσεις (τήν πρώτη νύχτα τοῦ γάμου), σηκωθεῖτε καί οἱ δύο καί προσευχηθεῖτε στόν εὐσπλαχνο Θεό, κι αὐτός θά σᾶς σπλαχνισθεῖ. Θά σᾶς προστατεύσει, μή φοβᾶσαι» (Τωβίτ 6, 18)³.

Τό βιβλίον τοῦ Τωβίτ λίγο πιο κάτω (8, 4-9) διασώζει τό περιεχόμενο τῆς προσευχῆς αὐτῆς πού ἀπήγγειλε ὁ Τωβίας, ἀφοῦ προέτρεψε τή Σάρρα σέ προσευχή. Τό κείμενο εἶναι ἀποκαλυπτικό γι' αὐτό καί τό παραθέτουμε⁴:

*Τήν πρώτη νύχτα τοῦ γάμου ὅταν κλείστηκαν
(ὁ Τωβίας καί ἡ Σάρρα) στό δωμάτιο,
σηκώθηκε ὁ Τωβίας ἀπό τό κρεβάτι καί εἶπε:*
- «Σήκω καλή μου νά προσευχηθοῦμε γιά νά μᾶς
ἐλεήσει ὁ Κύριος». Κι ἄρχισε νά λέει:
- «Δοξασμένος εἶσαι, Θεέ τῶν προγόνων μας,
καί δοξασμένο τό ἅγιο καί τιμημένο ὄνομά σου γιά πάντα!
Ἄς σέ δοξάζουν οἱ οὐρανοί καί ὅλα τά δημιουργήματά σου.

³ Ἡ μετάφραση στή νεοελληνική εἶναι ἀπό τήν ἔκδοση τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρείας τοῦ 1997: *Ἡ Αγία Γραφή (Παλαιά καί Καινή Διαθήκη)*. Τό κείμενο στό πρωτότυπο ἔχει ὡς ἐξῆς:

*«Ὅταν δέ προσπορεύῃ αὐτῇ, ἐγέρθητε ἀμφοτέροι
καί βοήσατε πρὸς τόν ἐλεήμονα Θεόν,
καί σώσει ὑμᾶς καί ἐλεήσει».*

⁴ Ἡ μετάφραση στή νεοελληνική εἶναι ἀπό τήν παραπάνω ἔκδοση. Τό κείμενο στό πρωτότυπο ἔχει ὡς ἐξῆς:

*«Ὡς δέ συνεκλείσθησαν ἀμφοτέροι,
ἀνέστη Τωβίας ἀπό τῆς κλίνης, καί εἶπεν·
- ἀνάστηθι, ἀδελφή, καί προσευξάμε-θα, ἵνα ἐλεήσῃ ἡμᾶς ὁ
Θεός. Καί ἤρξατο Τωβίας λέγειν·
- εὐλογητός εἶ, ὁ Θεός τῶν πατέρων ἡμῶν, καί εὐλογητόν τό
ὄνομά σου τό ἅγιον καί ἔνδοξον εἰς τούς αἰῶνας.
εὐλογησάτωσάν σε οἱ οὐρανοί, καί πᾶσαι αἱ κτίσεις σου.
- σύ ἐποίησας Ἀδάμ, καί ἔδωκας αὐτῷ βοηθόν Εὐάν στήριγμα
τήν γυναίκα αὐτοῦ. ἐκ τούτων ἐγεννήθη το ἀνθρώπων σπέρμα.
- σύ εἶπας· οὐ καλόν εἶναι τόν ἄνθρωπον μόνον, ποιήσωμεν
αὐτῷ βοηθόν ὅμοιον αὐτῷ.
- καί νῦν, Κύριε, οὐ διά πορνείαν ἐγώ
λαμβάνω τήν ἀδελφήν μου ταύτην,
ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας ἐπίταξον ἐλεῆσαί με,
καί αὐτῇ συγκαταγηρᾶσαι.
- καί εἶπεν μετ' αὐτοῦ· ἀμήν.*

Καί ἐκοιμήθησαν ἀμφοτέροι τήν νύκτα».

- «Ἐσύ ἔπλασες τόν Ἀδάμ καί τοῦ ἔδωσες βοηθό καί στήριγμα τή γυναίκα του τήν Εὐά· ἀπ’ αὐτούς προῆλθε τό ἀνθρώπινο γένος.
 - «Ἐσύ εἶπες “δέν εἶναι καλό νά εἶναι ὁ ἄνθρωπος μόνος του, ἄς τοῦ κάνουμε ἕνα σύντροφο ὅμοιο μ’ αὐτόν”».
 - «Ἐέρεις τώρα, Κύριε, ὅτι δέν παίρνω τή συγγενή μου αὐτή γιά νά ἱκανοποιήσω ἕνα παροδικό πάθος ἀλλά γιά πραγματική γυναίκα μου. Δεῖξε μου τό ἔλεός σου καί δῶσε νά γεράσω μαζί της».
 - Ἐκείνη εἶπε μαζί του: «Ἀμήν».
- Ὅστερα πλάγιασαν μαζί ἐκείνη τή νύχτα.*

Τήν πνευματική ἀτμόσφαιρα κατά τή συνεύρεση τοῦ ἀνδρογύνου μέσα σέ κλίμα προσευχῆς καί στοργῆς ἐκφράζει ἡ συνάντηση -κατ’ ἄλλους ὁ ἀσπασμός - τοῦ Ἰωακείμ καί τῆς Ἄννας μπροστά στή Χρυσή Πύλη τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος. Ἡ γνωστή παράσταση συμβολίζει τή σύλληψη τῆς Θεοτόκου καί προσφέρει ἀνάγλυφα τήν τόσο ἀνθρώπινη καί συγκινητική ὅσο μεγάλη καί βαθειά τρυφερότητα ἐκείνου τοῦ ἁγίου ζευγαριοῦ⁵.

Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Γάμου καί ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἰησοῦ

Ἐμεῖς, ὅμως, συχνά ξεχνᾶμε τίς πολύτιμες αὐτές ὑποθήκες καί λησμονοῦμε ὅτι ἡ ἀκολουθία τοῦ γάμου εἶναι κάτι πού πρέπει «νά ἐπαναλαμβάνεται», νά ἐπανέρχονται, δηλαδή, καί νά μελετοῦν οἱ σύζυγοι αὐτό τό κείμενο κάθε τόσο. Νά ἐμβαθύνουν στίς ἔννοιες πού περιέχει, νά παίρνουν δύναμη, φωτισμό, καθοδήγηση. Ἡ ἀκολουθία τοῦ γάμου εἶναι ἕνας «χάρτης πορείας», ἕνας «ὀδικός χάρτης», ἕνας «καταστατικός χάρτης» βάσει τοῦ ὁποίου ρυθμίζονται οἱ διαδικασίες τῆς ἑγγαμῆς ζωῆς.

Μιά ἐγγύτερη ἐνασχόληση μέ τό κείμενο τῆς ἀκολουθίας θά εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τή βαθύτερη κατανόησή του καί θά ἀποκάλυπτε τίς ποικίλες διαστάσεις τοῦ γάμου, στίς ὁποῖες ἀνοίγει ἡ Ἐκκλησία μας τοὺς ἐγγάμους. Ὁ ἑγγαμος ἄνθρωπος καλεῖται μέ τό γάμο του νά ἀσκήσει ἕνα πολυδιάστατο ἀνοιγμα πρὸς τό Θεό, τόν ἢ τήν σύζυγο, τά παιδιά, τοὺς

5 Ἀναφερόμαστε σέ ψηφιδωτό τοῦ 14ου αἰώνα τῆς Μονῆς τῆς Χώρας στήν Κωνσταντινούπολη. Ἡ συνάντηση τοῦ Ἰωακείμ καί τῆς Ἄννας εἶναι ἀπτό δείγμα τῆς καταφάσεως τῶν φύλων καί τῆς μεταμορφώσεως τῶν προσώπων στήν ὀρθόδοξη εἰκονογραφία.

ἄλλους, τόν κόσμο. Καλεῖται νά κινηθεῖ κεντρομόλα καί φυγόκεντρα στους ὀρίζοντες τούς δικούς του καί τοῦ κόσμου.

Ἡ ἐμβάθυνση στό κείμενο τῆς ἀκολουθίας τοῦ γάμου εἶναι δυνατό νά βοηθήσει τόν ἕγγαμο στή χρήση τῶν ἀγαθῶν, ὥστε νά μάθει νά εἶναι αὐτάρκης, νά ἐπαρκεῖ στίς ἀνάγκες του καί νά περισσεύει σ' αὐτούς πού ἔχουν ἀνάγκη. Ὁ πλοῦτος του μεταβάλλεται τότε σέ «πτωχεῖα τῷ Πνεύματι» (πρβλ. Ματθαίου 5, 3 καί Λουκᾶ 6, 20), ὁ ἴδιος γίνεται ἀκτημῶν ὡς ἐλεήμων καί φιλόξενος συναντώντας ἔτσι τήν ἀκτημοσύνη τῶν μοναχῶν. Στήν περίπτωση μάλιστα τῶν ἐγγάμων οἱ σύζυγοι φαίνεται ὅτι δέν κατέχουν καί δέν ἐξουσιάζουν οὔτε καί αὐτά τους ἀκόμα τά σώματα (βλ. Α' Κορινθίους 7, 4).

«Υποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ» (Ἐφεσίους 5, 21), οἱ ἕγγαμοι εἶναι ἐκτεθειμένοι στήν πιό παράδοξη ὑπακοή, πού τούς κάνει νά ὑποτάσσονται καί νά ὑπακούουν σέ παράλογους πολλές φορές «γέροντες». Αὐτοί μπορεῖ νά εἶναι ὁ ἄνδρας τους, ἡ γυναίκα τους, τά παιδιά τους, ἡ ἀπρόσμενη ἢ καί ἀναμενόμενη, ἀναπόφευκτη πολλές φορές καθημερινή πραγματικότητα.

Γιά ὅλα αὐτά τά θέματα πού συζητᾶμε ἡ ἀκολουθία τοῦ γάμου δέν μᾶς ἀφήνει ἀκαθοδήγητους. Προβάλλει, εἶναι ἀλήθεια, ὡς πρότυπα τόσα ἅγια ζεύγη. Τόν Ἀβραάμ καί τή Σάρρα, τόν Ἰσαάκ καί τή Ρεβέκκα, τόν Ἰακώβ καί τή Ραχήλ, τόν Μωσῆ καί τή Σεπφόρα, τόν Ἰωσήφ καί τήν Ἄσυνέθ, τόν Ζαχαρία καί τήν Ἐλισάβετ, τόν Ἰωακείμ καί τήν Ἄννα. Ἐναπόκειται σέ μᾶς νά ἐπισημάνουμε τίς ἰδιαιτερότητες τοῦ καθενός ἀπό αὐτά. Νά ἐξαγάγουμε μεγάλα μαθήματα καί συμπεράσματα γιά τή ζωή μας ἔτσι καθῶς προκύπτουν ἀπό τούς βίους τους. Ἡ ὑπακοή - ὑποταγή στό θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι θεμελιώδης «σταθερά» τόσο τοῦ μοναχικοῦ ὅσο καί τοῦ συζυγικοῦ βίου. Ἡ θυσία τοῦ Ἀβραάμ, γιά παράδειγμα, παραμένει φωτεινό μετέωρο ὑποταγῆς καί παράδοξης ἀποδοχῆς τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ (βλ. Γενέσεως 22, 1-19).

Καί σέ ἄλλα ἐπίπεδα εἶναι διδακτική ἡ ἐντρύφηση στους βίους τῶν «ἐγγάμων ἀγίων» πού ἀναφέρει ἡ ἀκολουθία. Ὁ Ἰωσήφ ἔχει πολλά νά μᾶς διδάξει γιά τήν ἀμφίσημη ἔννοια τῆς σωφροσύνης. Ἡ σωφροσύνη ὡς ἐγκράτεια πρὶν ἀπό τό γάμο, πού ἐπιβραβεύεται στό τέλος μέ τά στέφανα - μισθό τῆς σωφροσύνης, ἀλλά καί ὡς ὀμιλία (συνεύρεση, συνουσία) τῶν συζύγων καί εὐφροσύνη. Ἡ σωφροσύνη, τελικά, μπορεῖ νά ὀριστεῖ ὡς ἡ συνετή καί σύμφωνα μέ τίς καταστάσεις ζωῆς πού ζοῦμε χρήση τῆς

ἐρωτικῆς μας ὀρμῆς (πρὶν ἀπὸ τὸ γάμο ἢ μέσα στὸ γάμο, ὡς παρθένοι ἢ ἔγγαμοι). Σημασία ἔχει νὰ προσέξουμε τοὺς «κανόνες τοῦ παιχνιδιοῦ» καὶ τὴν τροπὴ -ὄχι, βέβαια τὴ ντροπὴ-, πού παίρνουν οἱ δυνάμεις μας ἀπὸ ἓνα σημεῖο καὶ μετὰ. Ὁ Ἰωσήφ δὲν ντράπηκε νὰ φύγει γυμνός μακριὰ ἀπὸ τὴ γυναίκα τοῦ Πετεφρῆ, γι' αὐτὸ καὶ τροπαιοῦχος συνάντησε τὴν Ἀσυνέθ (Γενέσεως 39, 7-12· 41, 45).

Στὶς λίγες γραμμὲς πού προηγήθηκαν κάναμε μερικὲς μόνο νύξεις γιὰ τὸ κέρδος πού μποροῦμε ὡς ἔγγαμοι νὰ ἀποκομίσουμε ἀπὸ τὸ κείμενο τῆς ἀκολουθίας τοῦ γάμου γιὰ τὴ δική μας ἀκολουθία τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀνταπόκριση καὶ ἀπάντηση στὶς λεγόμενες εὐαγγελικὲς συμβουλές (παρθενία, ἀκτημοσύνη, ὑπακοή). Εἶναι, βέβαια, ὀλόκληρη τέχνη νὰ εὐφραίνεσαι σωφρονῶν, πτωχός νὰ περισσεύεις εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, νὰ πορεύεσαι ἐν εἰρήνῃ ἐργαζόμενος τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ ὑποτασσόμενος στὸ θέλημά Του. Ἀξίζει ὅμως τὸν κόπο νὰ τὸ ἐπιχειρήσουμε καὶ νὰ προσφέρουμε καὶ μεῖς, μέ τὸ δικό μας βέβαια, τρόπο, τίς ἀπαντήσεις μας στὶς συμβουλές αὐτές ὡς δῶρα πρὸς τὸ Θεό.

Ὁ ἱ. Χρυσόστομος διαβλέπει τὸ τέλος καὶ δίνει τὸ μέτρο καὶ τὴν καταξίωση παντός κόπου καὶ προσπάθειας πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση μέ τὸν ἀκόλουθο ἀριστοτεχνικό τρόπο: «*Ἄν οὕτως οἱ γάμοι γένωνται, ... τὰ τῆς οἰκίας εὖ διακεῖσεται, τῶν ἀρχόντων οὕτω διακειμένων· καὶ μετὰ τῆς οἰκίας οὕτως ἕκαστος δυνήσεται, τῆς ἑαυτοῦ γυναικός λέγω, καὶ παίδων καὶ οἰκετῶν, καὶ τὸν ἐνταῦθα μετὰ ἀδείας ἀπάσης διανῦσαι βίον, καὶ εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν εἰσελθεῖν*»⁶.

Ἡ ΙΕΡΑΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

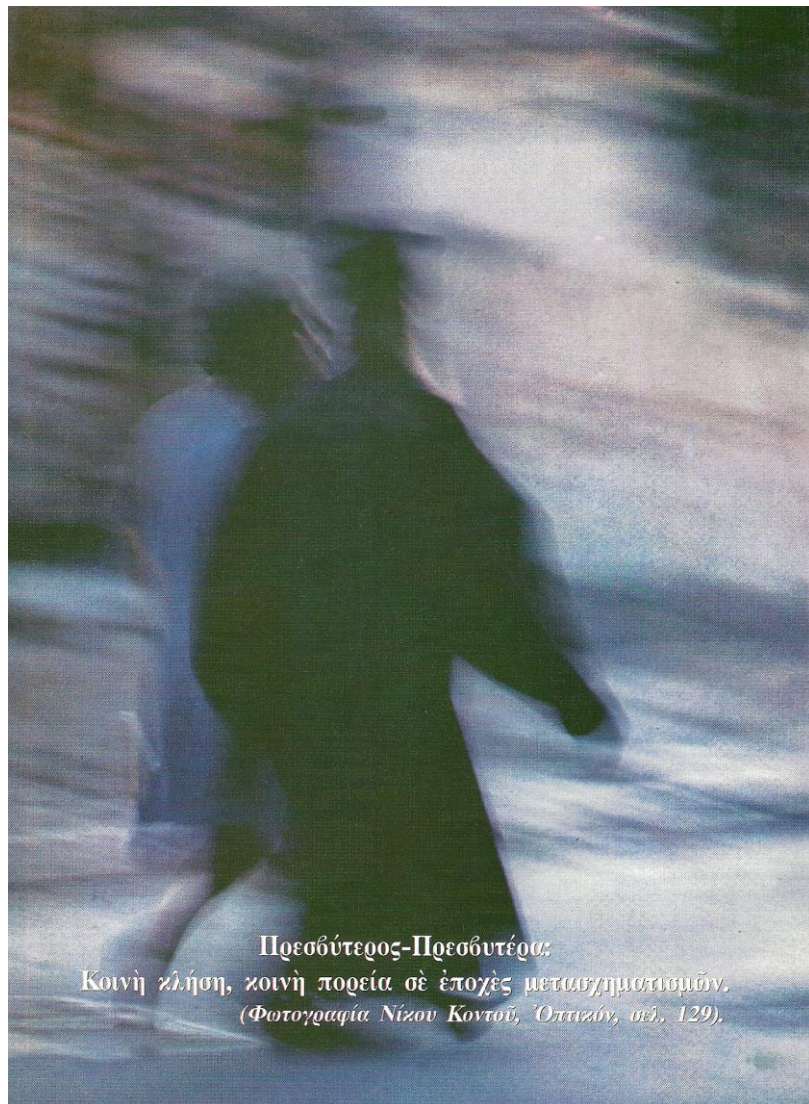
Παραδειγματικὴ ὀρθόδοξη χριστιανικὴ οἰκογένεια;

Ἐμβαθύνουμε ὅσο αὐτὸ μποροῦσε νὰ γίνῃ στὸ χρονικὸ πλαίσιο τῆς ὥρας πού εἶχαμε στὴ διάθεσή μας, στὸ τρίπτυχο οἰκογένεια, χριστιανικὴ, ὀρθόδοξη. Ἀσφαλῶς κατὰ τὴν συζήτηση θὰ μπορέσετε νὰ θέσετε ἐρωτήματα καὶ νὰ ζητήσετε διευκρινίσεις γιὰ σημεῖα πού θὰ θέλατε περισσότερες ἐξηγήσεις.

⁶ Ἐγκώμιον εἰς Μάξιμον. Καὶ περὶ τοῦ ποίας δεῖ ἄγεσθαι γυναῖκας, PG 51, 240-241.

Ένα ἐρώτημα πού θέλω νὰ σᾶς θέσω ἐγὼ εἶναι τὸ ἀκόλουθο: Ἡ *ἱερατικὴ οἰκογένεια* πού ἀπαρτίζετε ἐσεῖς μὲ τὶς πρεσβυτέρους καὶ τὰ παιδιά σας μπορεῖ νὰ ἀναδειχτεῖ σὲ *παραδειγματικὴ ὀρθόδοξη χριστιανικὴ οἰκογένεια* καὶ νὰ ἀποτελέσει, *τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν*, ἓνα πρότυπο γιὰ τὶς οἰκογένειες τῶν ἐνοριτῶν σας; Ποιὰ εἶναι τὰ σημεῖα ἐκεῖνα πού εἴτε διευκολύνουν εἴτε δυσχεραίνουν γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ κάτι τέτοιο;

Ἀλλὰ πρῶτιστα θὰ ἤθελα νὰ ἀναφερθεῖτε σ' ἐκεῖνα πού εἴτε δυσκολεύουν εἴτε διευκολύνουν ἐσᾶς προσωπικὰ νὰ βιώσετε μία τέτοια ὀρθόδοξη χριστιανικὴ οἰκογένεια. Τὰ αὐτονόητα καὶ τὰ εὐκόλως ἐννοούμενα δὲν εἶναι πάντα δεδομένα καὶ δὲν πρέπει νὰ παραλείπονται...

Πρεσβύτερος-Πρεσβυτέρα:
Κοινὴ κλήση, κοινὴ πορεία σὲ ἐποχὲς μετασχηματισμῶν.
(Φωτογραφία Νίκου Κοντοῦ, Ὀπτιζόν, σελ. 129).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Βιβλιογραφία πὸν περιλαμβάνεται στὸ βιβλίον: Α. Μ. Σταυροπούλου, *Τὰ πρῶτα βήματα στὸ Γάμον: Δυσκολίες τῶν νέων ζευγαριῶν*. Σειρά: Γάμου Κοινωνία ἀρ. 2 τῶν Ἐκδόσεων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος, Λαμία 2012, σ. 20-21, σημειώνουμε τὶς *Εἰσηγήσεις Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν στὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας* στὶς 5-10-2011, πὸν περιλαμβάνονται στὸ τεῦχος 10, Νοεμβρίου 2011 τοῦ περ. «Ἐκκλησία» σ. 662-683, πὸν ἦταν ἀφιερωμένες στὴν *Οἰκογένεια*.

Βλ. ἐπίσης τὸ τεῦχος 4, Ἀπριλίου 2000 τοῦ περ. «Ἐφημέριος» μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς Ἑβδομάδας ἱερατικῶν κλήσεων, σ. 18-23, στὸ ὁποῖο περιλαμβάνονται δύο ἐξομολογητικὲς ἀναδρομὲς: *15 χρόνια μετὰ, ἑνὸς Πρεσβυτέρου καὶ μιᾶς Πρεσβυτέρας*.

Σημειώνουμε ἐπίσης μία τελευταία ἔρευνα τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου π. Βασιλείου Θεομοῦ, *Θησαυρὸς σὲ πῆλινα σκεύη: Ἡ ψυχοσωματικὴ ἐπιβάρυνση τῶν κληρικῶν μας καὶ τῶν συζύγων τους*, Ἀθήνα 2011, 276 σ.

Περιεχόμενα

- ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
- ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
 - Ἐκκλησιολογικὴ προσέγγιση τοῦ γάμου
 - Ἐνταξη στὶς διαστάσεις τῆς μικρῆς ἐκκλησίας
- ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
 - Ὁρθόδοξη πνευματικὴ ζωὴ καὶ γάμος
 - Τέσσερις οὐσιώδεις πλευρὲς
 - «Ἐφημεροποίηση» τοῦ αἰωνίου
 - Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Γάμου καὶ ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἰησοῦ
- *Ἡ Ἱερατικὴ Οἰκογένεια*
 - Παραδειγματικὴ ὀρθόδοξη χριστιανικὴ οἰκογένεια;
- ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ
- ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ